

Iskate vsak dan
prebrati in
prebrati vsak dan
prebrati in
prebrati vsak dan

THE LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
APR 18 1929

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni
prostor:
2687 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2687 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXII.

Chicago, Ill., torek, 16. aprila (April 16), 1929.

Subscription \$4.00
Yearly

STEV.—NUMBER 90

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1102, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

POLJEDELSKI TAJNIK SLA- BO SVETUJE

Pšenica ne gre v denar. — Cena je veliko nižja kot lani.

Chicago, Ill. — Farmarji, ki se pečajo za pridelovanjem pšenice, šele zdaj prihajajo do spoznanja, kako nesposoben je bil nasvet poljedelskega tajnika Jardina, ki ga je Coolidge smatral za velikega poljedelskega eksperta. Farmarji so ob času predsedniških volitev godrnjali, ker je imela pšenica nizko ceno. Poljedelski tajnik je pa farmarjem svetoval, da naj obdrže pšenico v svojih kmetih in naj jo ne postavijo na trg. Farmarji so ubogali, ker so smatrali tajnika za modrost vseh modrosti in poljedelskih zadevah. Zdaj imajo farmarji pšenico doma, seveda oni, ki so jo mogli držati od trga, a cena zanjo je za deset odstotkov nižja, kot je bila pred enim letom.

Kakšni so fakti glede pšenice ko prihaja nova žetev? Po oceni poljedelskega departmanta je bilo dne prvega marca t. l. še 148,813,000 bušljev pšenice na farmah. Lani je bilo ob tem času le 130,274,000 bušljev pšenice na farmah. Povprečne farmarske zaloge pšenice spomladi od leta 1923 do leta 1927 so bile 127,720,000 bušljev.

Vrh tega so pšenične zaloge v javnih in privatnih elevatorjih veliko večje, kot so bile lani.

Jardinov nasvet je mogoče prepoznati le začasni padec pšenične cene. Kajti takrat so bile volitve in Jardinu je bilo na tem, da zmaga republikanska stranka. Zdaj je pa položaj popolnoma drugačen. Wall Street Journal, glasilo bankirjev, denarnih menjalcev in mešetarjev, naglašja, da je poleg ogromne domače pšenične zaloge, še kanadska zaloge in da Kanada postavi na trg velike množice pšenice, ko bodo ladje zopet lahko plule po rekah in jezerih. Avstralija ima okoli sto milijonov bušljev pšenice pripravljene za izvoz. Pšenični pridelek v Argentini je tudi dober. Ta dežela ima veliko pšenice pripravljene za izvoz. Glasilo denarnih menjalcev in mešetarjev ne vidi v teh znamenjih prav nobene lepe bodočnosti za farmarje v tem letu.

KAJ UKRENE SENAT GLEDE PRIVATNE POLICIJE V PENNI?

Organizirani delavci so na straži in čuče.

Harrisburg, Pa. — Delegatje na konvenciji Državne delavske federacije so z zanimanjem poslušali poročila, da je predloga za omejitev premogovniške in železarske policije bila sprejeta v zbornici državne zakonodaje in da se zdaj predloži državnemu senatu.

Poslanec Musmano iz Pittsburga, ki je predložil predlog, je v zbornici povedal na glas, da organizirano delavstvo podpira to predlogo, ki je bila izdelana po konferencah z governerjem Fisherjem, odborniki Državne delavske federacije in organizacije rudarjev ter zastopnikov Unije za ameriške civilne svobodščine.

I. ljubosumna ženska poslala ga da drugi ženi.

Zeneva, 15. apr. — Ta teden se vrši v Locarno obravnava radi nenavadnega poskusa umora. Ljubena žena nekega trgovca je poslala trgovčevi novi ženi šopek krizantem z živim gadom med rožami. Druga žena, ki je bila tik pred porodom, se je tako ustrašila, ko je kača padla iz šopka, da je na mesto porodila dete. K sreči je gad crknil na pošti valed mrza. Prvo ženo so takoj aretirali.

Hooverjev načrt za rešitev farmske krize

Pol milijarde dolarjev za posojila in stabilizacijo trga. Poseben odbor bo vodil akcijo.

Washington, D. C. — Načrt odpomoci za ameriške farmarje, ki ga je sprejel poljedelski odtok nižje kongresne zbornice in ki bo danes predložen kongresu v izrednem zasedanju v razpravo, ima sledeče osnovne točke:

Ustanovi se federalni farmarski odbor (Federal farm board) "v svrhu efektivnega spraviljanja v denar farmarskih pridelkov na notranjih in zunanjih trgih in v svrhu, da se postavi farmarstvo na bazo gospodarske enakosti z drugimi industrijami."

V dosegu tega namena "se ima začeti, kontrolirati in stabilizirati tok domače in zunanje trgovine z živili in drugim farmarskim blagom, omejiti špekulacijo z živili na minimum, odpraviti slabe in potratne metode distribucije farmarskih dobrin ter stabilizirati cene farmarskim produktom. To se doseže z uvajanjem farmarjev v kooperativne organizacije in z ustanavljanjem ter financiranjem prodajnih sistemov."

Farmarski odbor ima predsednika in pet članov, ki jih imenuje predsednik Hoover spoznamo s senatom in poljedelskim departментом. Člani odbora imajo po \$12,000 letne plače, razen predsednika odbora, čigar plačo določi predsednik Hoover. Načrte dalje določa, da se ustanovi sklad \$500,000,000 "kakor hitro bo to praktično". Sklad je pod upravo farmarskega odbora; iz tega sklada se posojuje denar farmarskim kooperativam in drugim organizacijam v svrhu uspešnega razpečevanja pridelkov.

Farmarski odbor ima oblast, da do 1. julija 1930 lahko potroši iz zvezne blagajne poldrugi milijon dolarjev za svoje delo, eksperimente in druge priprave. Članom odbora v strogo prepovedano špekulirati v svoje osebne koristi na žitni borzi ali na katerikoli način s farmarskim blagom. Kazen za špekulacijo v tem slučaju je \$10,000 globe ali deset let ječe ali oboje.

Ponesrečena poteza političnih glumčev

Ob pravem času izvršena protipoteza je ostrčila političarje.

Chicago, Ill. — Politiki, ki tvorijo Čikaški sanitarni distriktni odbor in ki so prišli na glas zaradi njih gospodarstva, so odslavili organiziranega tesarskega delavca, da na njegovo mesto postavijo nekega prijatelja političarja. Ko je za stvar izvedel distriktni svet tesarskih delavcev, je zagrozil, da odredi, da prenehajo delati vsi tesarski delavci, ki so zaposleni pri Čikaškem sanitarnem distriktnem odboru. Druge delavske strokovne organizacije so izjavile, da bodo sledile organizaciji tesarskih delavcev.

To je pomagalo. Odslovljeni tesarski delavec je bil pozvan sodelovati na delo, prijatelj političarja je pa pobral svoje orodje in ostal doma.

Eksplozija ubila dva delavca.

Ventura, Cal., 15. apr. — L. E. Jones in Ed Rogers sta bila večer ubita pri eksploziji gasolin, ki je nastala pri oljniku št. 4 Midway Oil Co. Več drugih delavcev je bilo več ali manj poškodovanih.

Slaba za samce v Turčiji.

Carigrad, 15. apr. — Samci od 25. do 50 leta plača davek, če se ne oženi, a kdor se hoče oženiti, mora prej dokazati, da zna čitati latinico, drugače se ne sme poročiti.

UNJA AERO- PLANSKIH DE- LAVCEV PRIDE

To bo prva unija te vrste v Ameriki.

Pensacola, Fla. — Kmalu zaide luč sveta prva unija licenziranih eroplanskih delavcev v takojšnjem mestu. Poslovnicu ji izroči Ameriška delavska federacija. Ti delavci ponosno izjavljajo, da še ni padlo doli letalo zaradi pomankljivega dela, ki so ga izvršili tukajšnji delavci.

Tu je več stotin delavcev, ki popravljajo morska in kopna letala. Večinoma so že vsi člani obstoječih delavskih strokovnih organizacij.

Prvi licenzirani eroplanski delavci so postali tesarski delavci. Ti so organizirani v uniji tesarskih delavcev. Delavci drugih strokovnih zdaj pripravljajo za izkušnje.

Vojaki, ki so dodeljeni temu arsenalu, opravljajo le navadno delo, ki je potrebno, da so letala ohranjena v dobrem stanju. Popravila na letalih pa izvršujejo le civilni eroplanski delavci. Ti pregledajo vsako letalo, ki je napravilo sto milj pota.

Stric Sam se ne briga zanje, ako se organizirajo in jim ne meče polen pod noge, toda kolektivne pogodbe nima sklenjene z njimi. Medse za vsako stroko se uravnavajo letno po povprečni mesečni lestvici, ki se plačuje za tako delo v bližnjih mestih.

Eroplane tovarne v Detroitu, New Jerseyju, Long Islandu in drugje, v katerih izdelujejo komercialne eroplane, so odprte delavnice. V teh tovarnah so uvedene priganjalske metode. Da ne pride do nepotrebnih jurisdikcijskih bojev, ki ovirajo le gibanje strokovno organiziranega delavstva je O'Connell, predsednik kovinskega departmanta Ameriške delavske federacije, priporočil, da se za eroplanske delavce ustanovi industrijska strokovna organizacija, kar pomeni, da bodo delavci, ki delajo v eroplanski industriji, ne glede na to, kaj delajo, organizirani le v uniji eroplanskih delavcev.

Organizacija eroplanskih delavcev v Pensacoli je začetek organiziranja eroplanskih delavcev v industrijski delavski strokovni organizaciji.

SVARILLO PRED VABLJIVIMI IN ZAPELJIVIMI OGLASI.

Razposlal ga je tajnik lokalnega društva strojnikov na skrajnem zapadu.

Spokane, Wash. — Thomas Goddard, tajnik lokalnega društva strojnikov šte. 86 v Spokaneu, je razposlal svarilo, v katerem svari strojnik na vzhodu in srednjem zapadu, naj nikar ne prihajajo v Spokane na vabilo in oglašje, ki pripovedujejo, da je veliko dela za strojnik na skrajnem zapadu.

Lokalno društvo strojnikov lahko preskrbi toliko strojnikov, kolikor jih podjetniki potrebujejo. Preden kdo odpotuje na skrajni zapad je najbolje, da piše tajniku lokalnega društva strojnikov v Spokaneu za informacije. Nekateri strojnik zberejo svoje zadnje prihranke za na pot na skrajni zapad. Ko pridejo sem, ne dobe dela. Prihranki poidejo kmalu in zapeljani delavci zabredejo v veliko bedo.

Bandit umoril vdovo in njenega sina.

New Orleans, La., 15. apr. — Neznani bandit je večer za sekro ubil Anno Flink, vdovo, in njenega 15 let starega sina, ko ga je ženska presenetila v trenutku, ko je odpiral železno blagajno v njeni trgovini. Ropar je odnesel le majhno vsoto v denarju, prezrl pa je nad pet tisoč dolarjev, ki so bili shranjeni v predalu. — Polcija je na delu, da izsledi morilca.

Neorganizirani želez- ničarji prejeli plačilo

Stari delavci postavljeni na cesto, tistim, ki imajo pol dolarja na uro, se je pa utrgal zaslužek.

Carbondale, Pa. — Delavci v delavnici Delaware & Hudson železniške družbe niso organizirani. Odkar je vodstvo železnice zadnjikrat pokazalo, kako se razume na utrovanje zaslužka, pa delavci sdihaajo: "Ah, zakaj nismo organizirani. Kompanija bi ne delala z nami kot svinja z mehcom." Kaj se je zgodilo v delavnici te železniške družbe?

Okoli trideset starih delavcev je bilo postavljenih na cesto in vsem delavcem, ki so zaslužili 51 centov ali več na uro, se je utrgal zaslužek za deset centov.

Mnogi izborni strojniki, ki bi kje drugje zaslužili od 70 do devetdeset centov na uro, bodo prejeli po 51c na uro, ne glede na to, koliko so zaslužili zdaj. Ta železnica je najvišje plačevala strojnikom po 71 centov na uro. Drugo železnico plačujejo od 80 do 86 centov na uro.

Coolidge-Hooverjeva prosperiteta v Bostonu

Mestna občina mora letos potrositi več v podporo siromakom in bednim brezposelcem.

Boston, Mass. — Coolidge-Hooverjeva prosperiteta pomeni za mestno občino, da bo izdala še \$75,000 za družine siromakov in brezposelnih družinskih očetov in da bo za podpora izdana vsota v letu 1930 narasla na tri sto tisoč dolarjev.

Proračun v dobrodelne namene je zahteval \$2,372,000. Mestni očetje so se med seboj prepirali, ali se naj podpora izplačuje v denarju ali v grocerijah. Nakazanje podpore samo v grocerijah jemlje siromakom in brezposelnim družinskim očetom del podpore. Nekatere družine potrebujejo denar za stanarino, druge za zdravila itd. In če v prodajalni zahtevajo, da se jim izmenja nakaznica na živila v denar, tedaj dobe za nakaznico pet dolarjev, samo štiri dolarje ali pa tri dolarje in pol v gotovini.

ZA DELAVKE V FLORIDI PO- STOJE SE DOLGE DELAVNE URE.

Skoraj polovica delavk dela več kot deset ur dnevno.

Washington, D. C. — Ženaki biroja delavskega departmanta Združenih držav poročajo, da za mezne delavske ure postojijo v Floridi dolge delavne ure. Več kot tri in štirideset odstotkov meznih delavk dela več kot deset ur dnevno. Okoli 72 odstotkov delavk, ki delajo v pralnih delavci dnevno po deset ur in več. To velja za 33 odstotkov meznih delavk v tovarnah za izdelovanje zabojev.

Poročila dokazujejo, da je 43 odstotkov in dve desetinki odstotka delavk delalo 54 ur v tednu, več kot polovica zamorskih delavk je pa delala šestdeset ur ali še več v tednu. Mezne delavske ure živčnih tovarnah zaslužijo na teden po \$9.36, v departmentskih trgovinah pa po \$18.10. Zamorske delavske zaslužijo komaj polovico tega kot njih belopolne sestre. Njih srednji tedenski zaslužek je \$6.65.

Letalo padlo s tremi oficirji v Nikaragvi.

Managua, 15. apr. — Ameriško morharnično letalo s tremi častniki je večerj telebnilo na tla blizu San Carlosa in trojica je mrtva. Častniki so v zraku risali načrt za nameravani kanal skozi Nikaragvo.

BIRO ZA DE- LAVSKI PODUK KRITIZIRA

Okrožnica tega biroja razposlana brez vodne unijske znamke.

Tacoma, Wash. — Tacomaki centralni delavski svet, h kateremu so pridružene tukajšnje lokalne delavske strokovne organizacije v tem mestu in okolici, je prejel mimografično okrožnico Biroja za delavski poduk in izobrazbo. Na papirju je bila neunijska vodna znamka mesto unijske. To dejstvo je povzročilo med delegati hud vihar in precej kritike proti nim, ki si jemljejo avtorito diktirati delavskim učilščem, kako naj uče in izobrazujejo delavce.

Original je imel unijsko vodno znamko, kopija originala ga pa ni imela.

Neki delegat je vstal in dejal, da naj se gre Biroj za delavski poduk in izobrazbo preje učiti unionizma na Brookwoodovo učilišče, mesto da nastopa v ulogi diktatorja, ki prepoveduje, kaj se naj na učilišču uči.

W. T. Morris, predsednik Centralnega delavskega sveta, je do gošek komentiral: "Kako naj se prikaže, da strokovno organizirani delavci povsod zahtevajo unijsko znamko, ako je Biroj za delavski poduk in izobrazbo tako brezbržen v takih zadevah?"

Glavar prohibicije se zanima za grozdje

Preiskali bodo, kaj ima Amerika toliko vinogradov?

Washington, D. C. — J. M. Doran, komisar za izvajanje prohibicije, je naznanil v soboto, da se izvede po vsaj delci preiskave glede produkcije grozdja, koruznega sladkorja, maltnega sirupa in drugih takih "sirov." ki služijo izdelovanju opojnih pijač. Doran je izvedel, da se je produkcija grozdja v Kaliforniji in drugih državah podeseterila za časa prohibicije — in to je slab dokaz za "onušenje" Amerike.

Nadprodukcija grozdja je zadnja leta celo scenila grozdje. Zato bi vinogradniki magnet je pozdravili kak korak vlade, da omeji produkcijo, ker bi potem lahko navili cene!

Morje odneslo devet poslopij.

Boston, Mass., 15. apr. — Silen morski vihar je povzročil velike valove na morju, ki so podrli in odnesli devet poslopij v bližnjem Winthropu. To je bil najhujši morski vihar v zadnjih desetih letih. Morje je poplavlilo ceste v nizinah in nekatere hiše so bile v vodi od pet do deset čevljev. Polcija je gasilci so bili na delu celo noč in so vozili prebivalce s čolni na varno. Škoda se ceni na več sto tisoč dolarjev.

Krvavi boji v Avstriji.

Dunaj, 15. apr. — Večerj je bil nov spopad med "heimweh-rovci" (oboroženimi avstrijskimi fašisti) in socialisti v Knitelfeldu na Štajerskem. Šest oseb je bilo ranjenih. Fašisti so paradržali mimo kluba socialističnih delavcev in jih izvažali, nakar so pošli strel. — V drugem spopadu v Andritzu je bilo več socialistov ranjenih.

Milijonar ubil milijonarja radi ženske.

New York City. — Samuel E. Bell, otni magnat iz Kentuckya, je bil pred par dnevi aretiran na obtožbo, da je ubil Arthurja M. Smitha, tovarnarja iz Clevelanda. Kakor poročajo, sta se moža, že priletna milijonarja, sprla radi neke prominente in privlačne ženske. Bell je Smitha sunil na cesti iz takaja, da je padel na pločnik in si razbil glavo.

Demonstracije v Avstri- ji za porodno kontrolo

100,000 žena protestiralo na Dunaju proti klerikalnim zakonom.

Dunaj, 15. apr. — Več kot 100,000 žena in otrok je večerj korakalo po dunajskih ulicah v demonstracijah za kontrolo porodov. Bil je ženaki dan v Avstriji. Demonstracije so organizirali socialisti, ki zahtevajo, da se avstrijska republika osvobodi starih zakonov iz bivše cesarsko-katoliške Avstrije, ko je cerkev diktirala postavbe za družinsko življenje.

V pohodu je bilo nekaj moških, precej otrok, manjše številce starih žensk in ogromna večina mladih žensk, predvsem delavk in žena delavcev. Ženake so nosile napisa "Dol s paragrafom 144." To je paragraf, ki zabranjuje porodno kontrolo in operacije na nosnih žensah.

Zadnje čase je bilo dosti zdravnikov obtoženih na podlagi tega paragrafa, toda porotniki so v vseh slučajih oprostil zdravnike. Navaden zagovor je bil, da je ženska jetična ali anatomsno nesposobna za porod, da bi tak izgovor ne velja po starem zakonu.

Istočasno so se vršile velike demonstracije proti Italiji, katere je arandirala Južnotirolska liga. Polcija je aretirala nekaj demonstrantov, ki so vpili: "Dol z mačkodrci!" — kakor tu imenujejo Italijane.

Mohika čaka na kapitulacijo robolev

Escobar si je pripravil svađe letalo za svoj beg.

Mexico City, 15. apr. — Predsednik Gil čaka, da se prijavijo še drugi rebelni generali v Sonori za kapitulacijo. Prijava generala Rabatteja, ki se je ponudil v soboto, da izroči vladni svojih 5000 moč s orožjem vred s pogojem, da ostane živ, najbrž ostane brez uspeha. Gil je sicer sporočil generalu, da vlada zahteva brezpogojno kapitulacijo, dal mu je pa razumeti, da ne bo eksekutiran, če more dokazati, da je bil zaveden od kolovodij v revoluto. Od 44 generalov, ki so se udeležili revolte, bo marsikateri ušel smrti skozi to luknjo.

Predsednik Gil pa je jasno povedal, da za glavnega voditelja vstaje, generala Escobarja, ne bo nobene milosti. Escobar to dobro ve. Kakor poročajo iz Aguas Prietas, Sonora, kjer se je kolovodja začelo nastaniti po begu iz Juareza, je Escobar pripravljen zadnje letalo svoje armade, ki mu je ostalo, za svoj beg v Združene države.

Tornado v Texasu.

Austin, Tex., 15. apr. — Tornado, ki je večerj divjal v tukajšnji okolici je napravil veliko škodo. V Smithvillu je podrl nad dvajset hiš in brzojavna in telefonska zveza je bila prekinjena, ker je tornado raval drevesa in telefonske droge. Nad deset oseb je bilo ranjenih in so jih morali odpeljati v bolnišnice.

Policijski ropar.

New York City. — Polica Otto Blenk je bil v nedeljo aretiran na obtožbo, da je sodeloval pri ropu, ki je bil izvršen v stanovanju George Wienerja. Roparji, katerim je Blenk pomagal, so pobrali plen v vrednosti dvajset tisoč dolarjev. — Polica je krivdo priznal.

Trije ubiti v avtomobilski koliziji.

Shawnee, Okla., 15. apr. — Tri osebe so bile ubite, pet drugih pa je bilo ranjenih, ko sta avto in velik truk kolidirala na cesti ne daleč od tukaj. Mrtvi so H. G. Young in njegova dva otroka.

ITALIJA DOLŽI JUGOSLAVIJO VOJNE ZAROTE

Rimski list objavlja "dokumente." — Hrvaški list "Dom" u-stavljen v Zagrebu. — Svedsko-ameriški trust ponuja Jugoslaviji novo posojilo. — Bakerjeva izgnana iz Zagreba.

Belgrad, Jugoslavija, 15. apr. — Diktatura je večerj ustavila list bivše hrvaške seljačke stranke "Dom" v Zagrebu.

Belgrad, 15. apr. — Svedsko-ameriški trust ušigalci, ki je dobil popolni monopol za ušigalce v Jugoslaviji v zameno za posojilo 30 milijonov dolarjev, je ponudil vladi drugo posojilo, če dobi izključno pogodbo za rehabilitacijo telegrafskega in telefonskega sistema.

Zagreb, 15. apr. — Da prepreči ponovne izgrede klerikalnih študentov, je policija uprava preprečila nadaljne plesne ameriške zamorske plesalke Josefine Baker v tukajšnjem gledališču.

Rim, 15. apr. — "Giornale d'Italia" dolži Jugoslavijo, da izsiva Italijo na vojno. List piše, da je vojni urad v Belgradu izdelal načrt za organiziranje komitetev, ki provocirajo konflikt. Da "dokaže" svoje trditve, je list objavil serijo "dokumentov", ki prikazujejo mobilizacijo Jugoslavije proti Italiji in drugim sosedom. V teh "dokumentih" je rečeno, da je jugoslovanska vlada določila 18 milijonov dolarjev v vojne svrhe iz nevojaškega budžeta; ta vsota je namenjena za protitalijansko propagando in špionažo, za zastrupljanje vodnjakov in provocacijo revolucije v Italiji.

DOLGOTRAJNE DELAVNE URE.

Pa niko morda.

Tacoma, Wash. — Delavci v Shafterjevi tovarni za lesno kašo delajo zdaj po šestnajst ur dnevno. Dnevni zaslužek pa zneso \$3.75. Ako delavci delajo čez uro, ne dobe nobene odškodnine.

Chicago, Ill. — Delavci v restavracijah John R. Thompson kompanije, ki ima kar celo vrsto restavracij, delajo po dvanaest ur dnevno s enodnevnim počitkom v tednu.

Komisija za razoroženje sbo-ruje.

Zeneva, 15. apr. — Pripravljena komisija za razorožitveno konferenco Lige narodov se je večerj spet sešla v Ženevi. Trideset dežel je zastopanih, med temi tudi Sovjetska Rusija, Turčija in Združene države. Na dnevnem redu je tudi sovjetski načrt takojšnje 50-odstotne redukcije armad. Maksim Litvinov vodi rusko delegacijo. Turki so tudi prinesli svoj načrt, ki še ni znan.

Sovjeti nagradili učenjaka s prostim stanovanjem.

Moskva, 15. apr. — "Komsomolska Pravda" poroča, da je sovjat v Leningradu poklonil profesorju Semenov-Serskiju, predsedniku državnega entomološkega instituta, brezplačno stanovanje do smrti kot priznanje za njegovo koristno delo, ki ga opravlja že 40 let.

600 "kvekovskih" dentistov v Chicagu.

Chicago. — Chicago Dental Society, organizacija zobozdravnikov, poroča, da je v Chicagu 600 dentističnih kvekov, ki prakticirajo zobozdravništvo brez licence in brez ovir od oblasti.

Samomer urednika.

Chicago. — Henry S. White, bivši urednik Popular Mechanics magazina, si je v nedeljo končal življenje s kroglo iz samokresa. Vzrok samomora je bila bolezen.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inozemstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

3657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Subscriptions: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

135

Datum v oglepaju n. pr. (March 31-1929) poleg našega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom poteka naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

POLICIJSKA SAMOPAŠNOST V DRŽAVI
PREMOGOVNIŠKIH IN JEKLARSKIH BARONOV.

Brutalno postopanje železarske in premogovniške policije v Pennsylvaniji je prešlo že v pregovor, da so konfiscirane v ustavi zajamčene pravice, kjer se pokaže ta policija. Ali nič manj ošabna, ohola in samopašna je občinska policija v mestnih občinah, v katerih odločajo popolnoma privatni bizniški interesi.

V Wilkes-Barre, Pa., so zastavkale delavke pri Wilkes-Barre Weaving kompaniji. Dnevno so morale delati po enajst ur in pol, zaslužek je bil slab, vrh tega je pa vodstvo tovarne nastopalo še proti onim delavkam, ki so pripadale k organizaciji tekstilnih delavcev. V tovarni je delalo sto petdeset oseb. Od teh jih je zastavkalo sto. Takoj je tovarniški superintendent izdelal načrt, da teh sto stavkaric drži proč od tovarne, da ne okužijo ostalih petdeset delavk, ki so ostale lojalne kompaniji. Policijski načelnik Russel Taylor je pa seveda kot pokorni sluga privatnih bizniških interesov pritrdil temu načrtu, dasi je ta načrt očitno kršil ustavne pravice stavkarice. Stavkaricam ni bilo dovoljeno se približati tovarniškimi durim bližje kot pet sto čevljev, dasiravno so ceste javna občinska lastnina.

Stavkarice so izvolile odbor, kateremu je načelovala organizatorica Clarina Michaelson. Ta odbor je protestiral pri policijskem načelniku proti taktiki policije, ki je z motorciklji zavozila med stavkarje in zapodila svoje konje med nje. Policijski načelnik se je pa zadržal nad odborom: "Jaz bom že gledal na to, da bo stavka zlomljena." Ko ga je odbor podučil, da nihče od stavkarjev ni izvršil nobenega kaznjivega dejanja, je še bolj oholo zarežal: "Aretirali jih bomo, preden izvrše kakšno dejanje in ne šele po izvršenem dejanju." Kajne, lep policijski načelnik! Mesto da bi odpravil nepostavno obnašanje policije, jo je pa že podžigal k nadaljnim nepostavnim činom.

Stavkovni odbor se je spogledal, kajti kar verjeti ni hotel svojim ušesom, da je res tako govoril policijski načelnik v državi, ki tvori del republike, o kateri pravijo, da v nji vlada ljudska volja. Take besede bi bile na mestu v kakšnem nekdanjem pašaliku stare Turčije ali v Rusiji, ko je tam vladal car-batjuška in kjer delavcev niso smatrali za ljudi. Odbor je odšel molče in naznanil stvar Uniji za ameriške civilne svobodščine, ki je najela odveta, da to policijsko klado, ki ji pravijo policijski načelnik, podučil, da Združene države niso nekdanja carska Rusija in tudi ne stara Turčija, v kateri je vsak vodja bašibozukov uganjal svoje samopašne kaprice.

ODPOR TEKSTILNIH DELAVCEV NA JUGU.

Tekstilni baroni na jugu so imeli lepe dobičke od sadov dela svojih tovarniških delavcev. V tovarnah je bil uveden dolg delaven čas. Delavci so morali delati po deset, enajst in tudi po dvanajst ur dnevno. V nekaterih tovarnah so delavci delali po dnevu in ponoči. En teden so garali skozi dvanajst ur podnevu, drugi teden pa skozi dvanajst ur ponoči. Zaslužek je bil slab. Delavske družine so stanovale v hišah, ki so zaslužile ime slabih šup za spravljenje vanje sena, detelje, bombaža in drugih enakih pridelkov, ne pa človeških bivališč. Delavci vseeno niso godrnjali in med njimi ni bilo opaziti znamenj odpora. Molče so prenašali svoje gorje. Bili so vajeni trpljenja od mladih nog, a če je to trpljenje postalo le pregrenko in veliko, tedaj so dali duška svoji nejevolji na ta način, da se je vsa družina vsedla na staro in škripajočo ffordko in se odpeljala v drugo tekstilno mesto, kjer je vprašala za delo in ga navadno tudi dobila.

Poželjivi tekstilni baroni še niso bili zadovoljni z velikimi dobički, ki so jih prejeli od sadov dela tekstilnih delavcev. Pa so pričeli naprtavati delavcem več dela. Delavci so nekaj časa strmeli nad tako veliko lakomnostjo svojih krščanskih bratov—tekstilnih tovarnarjev, nato so pričeli godrnjati in ko so spoznali, da godrnjanje ne ustavi lakomnosti in poželnosti tovarnarjev, so zastavkali in zahtevali, da se iz tovarnen odpravijo priganjaške metode, če ne, se pa ne vrnejo na delo.

GLASOVI IZ NASELBIN

Slovenski dom društva 558
SNPJ.

New Waterford, C. B., Canada.

Javnost želim obvestiti, kako se Slovencem domu podtika od nekaterih oseb, ker Dom dobro napreduje. Mislim, da ravno zato napreduje, ker so tiste osebe tako od srca nevoščljivke. Nam bi tudi tista veljala, kot br. J. Istenič piše, "da ako bi nevoščljivost gorela, bi ne bilo treba petroleja."

Že odkar se je društvo ustanovilo, so nam metali polena pod noge, odkar se je pa zgradil Slovenski dom, je še huje. Ker razdirači nikdar niso bili poimenovali razgaljeni, zato so pa mislili, da nihče ne ve, kdo da so in hujškarja je šla naprej. Imamo dokaze, da je eden celo pisal na vlado Nove Skotije v Halifax in Slovenski dom tam zatožil. Nato so prišli januarja na neko veselico tajni detektiv, da preišče, če je resnica ali ne, kar se je pisalo. Pronašli menda niso nič, ker nas ni nihče nadgledal.

Dne 9. februarja smo imeli zadnjo maskeradno veselico in takrat se je v dvorano pritepel neki angleški zločinec, katerega so policaji že več dni sledili in so ga tudi takoj prišli. Bilo je malo cincanja sem in tja, ker se je branil. Nato je bila v "Sydney Recorder" dne 12. feb., t. l. priobčena sledeča notica:

One of the consequences of Saturday night's racket during the attempted arrest of the Nicholson boy, when many of those attending the dance hall in Scotchtown were successful in frustrating the efforts of the police to arrest him, may be the closing of the foreign dance hall on Saturday nights. Various rackets have occurred there and while many of the youths of this town attend the hall is situated in the county and the county is inadequately policed. The town police are usually busy enough in the town proper on Saturday nights and cannot take over county work too. One way out of the dilemma seems to be to stop the Scotchtown dance on Saturdays. The matter will receive the attention of the county warden, who is nothing now if not a pacifist and if he has the necessary authority, and we believe he has, these dances will be forbidden. The ordinary dances, without liquor, can often furnish cause for raising a racket; with liquor, they usually raise the devil.

Po izdaji tega članka je imel društveni odbor sejo in sklenil, da se izvoli 3 odbornike, kateri naj dajo listu "Sydney Recorder" pojasnilo, ki je bilo priobčeno dne 21. feb. t. l. in se glasi:

SLOVIANIAN BENEFIT SOCIETY
INTERVIEWS WATERFORD
SCRIBE.

New Waterford, (Special).—The Scribe in a recent article dealing with an arrest attempted to be made in the Foreign hall in Scotchtown, when some of our local youths attempted to prevent the local police from making the arrest, dealt unfairly with the above mentioned society. That is the claim of the society and a delegation consisting of Joe Shrage, Walter Walzak, and Herman Drobosch called on the Scribe Wednesday, and explained their position. They claim we did them wrong in advising the County Warden to close their dance held on Saturday night. They point out, very courteously, that their society is one of 700 branches of a society of 60,000 members having their headquarters in Chicago. They are organized as a benefit society and for the purpose of furnishing assistance for the wives and families of their members in sickness, accident or death.

200 MEMBERS.

They have in Scotchtown some 200 members and every cent collected as dues goes to headquarters in Chicago. They have no fund for local management, other than moneys collected or made by putting on these Saturday night dances. Saturday night because, all their members working on separate shifts during the week cannot attend any other night. Formerly they held their dances in the Strand and in different halls in town. Local youths could not be kept away and rackets were the result. They then decided to build their own place in Scotchtown. There also local rowdies have followed them and on the night in question, not one of the members interfered in any way with the police, only the local and unwelcome guests did that. The members of the society are peaceful law abiding citizens and have never yet had any kind of a racket or disturbance among themselves.

WANT PEACE.

They ask nothing else except to be left for themselves. They wish to carry on their dances in peace and will conduct them within the law of the land and along Christian lines. There will be no dance during the Lenten

season. There will be no admittance hereafter to any person except members and their wives and families and they will close the dance promptly at 12 midnight.

Nothing could be finer and no one could complain of conditions outlined. We have never complained of the conduct of foreigners. We did complain of their Saturday night dance because it was a rendezvous for our own half-drunken youth, unwelcome always. It was in the keeping of them out, or in the putting of them out that rackets started. Under the new order no one can complain of the society's proposals and we certainly won't.

ADVICE TO MAC LEAN.

So far as our advice to the County Warden goes they need have no fears. Hughie Dan has never followed any advice of ours either in public or private life and we hardly expect him too—and certain not when it is given through this paper. We commend the society and its objects in making provision for its members in sickness and distress, and trust that all eligible may become members. We wish them God-speed and though barred under their rules from shaking a leg with them we'll drink their health—with Lent.

Besedilo gornjih vesti se v izviru glasi:

"Posledica sobotnega hrupa v plesni dvorani v Scotchtownu, ko je policija skušala aretirati Nicholsona, a so ji navadno prepričali namer, bo najbrž ta, da bo oblast prepovedala ples v tujemski dvorani ob sobotnih večerih. Zadevo bo vzel v svoje roke okrajni nadzornik in naše mnenje je, da bodo plesi, ki povzročajo mnogo hrupa, prepovedani."

"Pisec vesti, ki je pred kratkim izšla v našem listu, tikajoča se neke aretacije v tujemski dvorani v Scotchtownu, ko je lokalna mladina skušala policiji preprečiti aretacijo, je storil krivico zgoraj omenjeni organizaciji (SNPJ). Tako vsaj je trdila delegacija — Joe Shrage, Walter Walzak in Herman Drobosch — ki se je oglašila pri pisu prve vesti in razložila svoje stališče. Delegacija je izjavila, da je bila društvo storišna krivica, ker smo svetovali okrajnemu nadzorniku, da prepove ples ob sobotnih večerih. Zelo ujudno je pojasnila, da je njih društvo eno izmed 700, ki pripadajo k podporni organizaciji, ki šteje 60,000 članov in katere glavni stan je v Chicagu. Lokalno društvo šteje 200 članov in vsak cent članarine, ki jo člani lokalnega društva plačujejo, je poslan na glavni stan organizacije. Delegacija ni zahtevala ničesar drugega kot da se ji pusti v miru, da lahko obdržajo svoje ples ob sobotnih večerih in skrbijo bodo, da se bodo plesi vršili v mejah zakona."

"Mi se nismo nikdar pritoževali glede obnašanja tujcemcev. Pritožili pa smo se radi dogodkov na omenjenem plesu, na katerega je prišla naša napol pijana mladina in delala hrup."

"Glede našega navesta okrajnemu nadzorniku se jim ni treba bati ničesar. Mi odobravamo delo organizacije, ki podpira svoje člane v slučajih stiske in boleznih in želimo, da vsi, ki so sposobni za sprejem, postanejo njeni člani."

Od zdaj naprej so zabave same za naše člane. Kdor ima priložnost za vstop k društvu, naj pristopi, pa bo smel priti na naše zabave. Toliko za danes.

Herman Drobosch, tajnik društva 558 SNPJ.

Prvi nastop clevelandskih pevcev v Chicagu.

V nedeljo 28. aprila bo imelo naše občinstvo v Chicagu prvič priliko slišati znane clevelandске pevce, ki so gostovali že na mnogih odrih. Bili so povabljeni v razne naselbine enkrat—potem še drugič in tretjič. S svojimi nastopi so se tako priljubili navzočim, da so jih ponovno in ponovno zahtevali. To je dokaz, da so napravili najboljši vtis ter svoj program tudi mostersko izvajali.

Ti pevci-igranci so: Louis Belle, Frank Plut in Anton Epplch. Program, ki ga bodo izvajali na koncertu v nedeljo popoldne 28. aprila v dvorani SNPJ pod avspicijo kluba št. 1 JSZ je sledeči:

- 1.) "Vasovalec," E. Adamič, tenor solo—L. Belle.
- 2.) "Bleda luna," narodna, tenor solo—L. Belle.
- 3.) "Zviti Jaka, čestni pometač," šaljivi prizor iz življenja, dvospev—Anton Epplch in Frank Plut.
- 4.) "Spomin," I. Zorman, tenor solo—L. Belle.
- 5.) "For You Alone," Gibl, tenor solo—L. Belle.
- 6.) "Pred slovesom," I. Zorman, tenor solo—L. Belle.
- 7.) "Pod okence pridem," narodna, dvospev—L. Belle in Frank Plut.
- 8.) "Spominček," narodna, dvospev—L. Belle in Frank Plut.
- 9.) "Gustel, kje so troji kodri?" šaljivi prizor, dvospev—A. Epplch in Frank Plut.

- 10.) "Planinc," E. Adamič, tenor solo—L. Belle.
- 11.) "Skrivnostna harmonija," arija iz opere "Tosca," tenor solo—L. Belle.
- 12.) "Po gorah grmi in se bliska," narodna—Frank Plut.
- 13.) "Pesem," J. Ivanuš—F. Plut.
- 14.) "Domovini," B. Ipavec, dvospev—L. Belle in F. Plut.

Na glasovir spremlja g. F. Kubina.

Iz navedenega programa je razvidno, da je precej obsežen in tudi skrbno izbran: vsebuje narodne pesmi, arije iz opere in šaljive prizore iz vsakdanjega našega življenja. Vred tega se opozarja vse rojake v Chicagu in bližnji okolici, kakor tudi v bližnjih naselbinah kot No. Chicago, Waukegan, Milwaukee, Joliet in drugih, da privedo poslušat, ker kaj podobnega ne bodo zopet imeli prilike čuti. Vstopnina je določena le toliko, da se pokrijejo stroški, in sicer \$1.00. Vstopnice je dobiti v uradu Proletarca in pri tajniku kluba Petru Berniku, pri članih in članicah pevskega zbora "Sava" in kluba št. 1. Pričetek koncerta točno ob treh popoldne.—P. O.

Clevelandčani v Detroitu.

Detroit, Mich. — Avtomobilska metropola, Fordovo kraljestvo, in še druge visokodomeče naslove nosi naše mesto, in to ne po krivici. Nebroj mogočnih tvornic kamor se ozreš, in vse izdelujejo avtomobile ali pa njih potrebščine. Mnogo se čita o detroitski prosperiteti, ki ni nič večja kot po drugih naselbinah. Ogromne mase delavcev prihajajo vsaki dan iz vseh delov dežele, pa se kmalu razočarani vrnejo.

Plača nekvalificiranega delavca je z ozirom na draginjo mizerna. Slovenska naselbina vidno raste. Naseljujejo se v večji meri premogariji iz držav Kansas in Pennsylvanije. Stari naseljenci saj precej dobro situirani, imajo dobre pozicije in jih je precej na odgovornih mestih. Gospodarsko in politično se le malo udeležujemo, toda mnogo boljše pa kulturno in duševno. Prva važna akcija k temu je novi Slov. del. dom, ki trenutno odgovarja vsem potrebam zapadne strani. Kulturni nivo se je dvignil, beležiti imamo krasne uspehe v vseh ožirih. Toda zimaka sezona se bliža svojemu koncu in predno jo zaključimo, nas čaka še prijetno iznenađenje.

V nedeljo 21. aprila namreč priredijo naši solisti zanimiv koncert. Vsi trije so člani pevskega zbora "Zarja", ki slovi radi izbornih moči in ki upriparja z uspehom celo težke opere. Belle in Plut sta klasična pavca; študirala sta pevsko tehniko na priznanih mestih. Prvi je tenor in drugi je bariton. Oba posedujeta naravni kristalno čisti glas, ki pride v vseh legah do svoje veljave. Epplch je poleg pevca tudi priznan komik, ki si je ustvaril lastno tehniko. Sicer so nam pa že znani iz "Kovačevega študenta", ki je Detroitčane svojčas naravnost očaral.

Koncert se vrši v Slov. delavskem domu na 437 S. Artillery road pod njegovo avspicijo. Polovico dobička gre v blaginjo Slov. del. doma. Pričetek točno ob 3. popoldne. Vstopnina 75c.

Jugoslavlani! Ker so omenjeni solisti ameriški produkt in kot taki zelo redek pojav med Slovenci v Ameriki, vas prosimo, da pohitite vsi na ta koncert in s tem pokažete ljubezen do naše pesmi.

Proslava 1. maja.

Chicago, Ill. — Kot običajno vsako leto, tako bo tudi letos klub št. 1 JSZ dostojno proslavil edini Delavski praznik, 1. maja, v dvorani SNPJ, pričetek ob osmi uri zvečer. Program je skrbno izbran, vsebuje kratko dramo, povzeto iz življenja premogarjev, "What Price Coal", v kateri nastopijo poveli naši turojeni mladeniči in mladenke. Nadalje sta na programu dva govora — v slovenskem in angleškem jeziku, nastop pevskega zbora "Sava", in razne druge koncertne točke. Vstopnina je samo 35c. Vstopnice dobiti v uradu Proletarca, pri članih in članicah pevskega zbora "Sava" in kluba št. 1. Delavci, delavke, udeležite se te proslave, kajti to je edini pravi Delavski praznik.—P. O.

OPAZOVANJA

Ker ni bilo pohujšanja... sem zapisal, da ljudje prenašajo. Bila je velika nevarnost, da vse, tudi drisko. To je bilo grozno. Pa je vse v redu, hvala Jehu. Pa je pohujšanje vsi naši verni. G. Trunk je to citiral: prebratje, ki hotoma ali po nesreči pogledajo v "Prosveto", pa ni bilo nič hudega, hvalabog. Trunk se nekaj mrda in očita, da so v "Opazovanjih" grde, vulgarne reči. Tako se grde, prav on, da se je treba prijeti za nos, ko jih čitaš. Hudičjevo slabo je to, če ni "fin pisatelj" previden kaj zapise.

Gospod Trunk se je pred kratkim krvavo pridušal po razorih svojega pisanočistega "Polja." Med nami, ki nismo župniki, ki ne maramo biti nikakršni svetniki in ki smo celo nasprotniki vsake hinavske obilnosti, ni nič, če se kdo pridušuje. Naj se, če mu to ugaia! Toda župniki, ki veljajo za vzor-moraliste in vzor-estetike, bi morali biti — zaradi sebe, ne zaradi nas — vsaj toliko previdni, da se pridušajo doma med štirimi stenami, ne pa javno v tisku. Jaz bom kajpada zadnji, ki bom skušal župnike poboljšati. Enkrat sem bil tako neumen, ali to je bilo že davno pred vojno. Prav pa je, če rečem župniku, ki se krvavo pridušuje, da bi bil boljši bartender kakor župnik.

To so brezpomembne malenkosti, ki nam ne pokvarijo zdravja, če ne pride kaj hujskega. Toda prijatelj Trunk je drugačen patron. On piše z mačjim repom, ima pa kožico človeške ribice, ki ne sme na sonce. On smatra, da bi jaz rad igral vlogo svetnika, dočim on dobro ve, da sem kosmat od pete do glave. Nekoč ga — ne more biti!

Papizem in reakcija

Prilikom podpisu pogodbe o zopetni vpovstavitvi cerkvene države med papežem in Mussolinijem je na mestu, da se javnost opozori na resnična dejstva, ki so se zadnja desetletja nekoliko pozabila: na zveze papizma z reakcijo.

Treba se je samo ozreti po reakcijskih diktaturah v Evropi, da vidimo, da so — skoraj izključno — nastale po deželah, katerih prebivalstvo se nahaja v pretežni večini pod vplivom katolicizma. Na Ogrskem, ne v Italiji, kakor se večkrat napake tolmachi, ima reakcija svoj izvor, saj se je imenovala tu kot sploščka "krščanski kurz." Skoro istočasno se je izvršil preobrat na Bavarskem. Zopet so bile tu katoliške sile v ozkem sodelovanju z vojaško in socialno reakcijo na delu.

Če se danes vprašamo, kako so mogli fašisti dobiti oblast nad tako svobodoljubno deželo, kakor je Italija, se ne bomo dosti zmotili, če pripisemo večji del krivde praznoverni in religiozni neumnosti, v kateri se je na rafiniran način vzdrževalo ljudstvo, zlasti v južni Italiji. Papež je izravnal Mussoliniju pot in Mussolini postopa le kot lojalni partner, če prepušča papežu del svojih pridobitev v obliki vpovstavitve cerkvene države in klerikaliziranja Italije.

Slična diktatura se je izvršila Španiji. Zopet so katoliški krog, predvsem duhovščina, ki so najsijsurgejša opora sedanjega režima. Isto velja tudi za Portugalsko. V tej deželi, ki si je po preganjanju kraljev priborila liberalno laično zakonodajo, zaklenjajo pod oblastjo diktature klerikalne sile staviti vedno večje zahteve. Del teh zahtev so doslegli pri drugih, kakor na primer pri šolski zakonodaji, pa tudi sili katolicizem vedno bolj v ospredje.

Naslednji reakcijski državni udar se je izvršil na Poljskem. Zopet dežela s posebno močnim katoliškim vplivom in temu primerno duševno zaostalim prebivalstvom. Kakor tovariš Mussolini, tako se je požuril tudi Pilsudski, da se izmiri s pa-

Letali trčili v zraku; dva letalca ubita.

Detroit, Mich., 14. apr. — Dva eroplana sta večerj popoldne kolidirala v zraku nad Fordovim letališčem in pri tem sta bila ubita A. H. Kreider, predsednik Kreider Reiser Aircraft Co., in Alan T. Bruce, pilot letala, letalec William C. Naylor pa je bil težko ranjen. Eropiana sta bila v višini 500 čevljev, ko sta trčila skupaj.

Prohibični strojari na ladji

Miami, Fla., 15. apr. — Prohibični obrežni stražniki so v raj streljali na ladjo, ki je s šala utihotapiti prepovedano pijačo. Oddali so nad dve strelski strojne puške, ki so škodala ladja pobegniti. V štu ladje se je posrečil motorom čolnom, toda ladja je bila zaplenjena. Stražniki nali na njej veliko zalogo od njih pijač.

Vladimir Perzinski:

ZLOČIN

Tri dni se nisem ničesar jedel in kakor senca sem se potikal po luki, čakajoč trenutka, ko izgubim zavest in se zgrudim na cestni tlak. Vedel sem, da ta trenutek mora priti in celo začel sem si ga, čuteč, da more samo na ta način biti konec moje bede... Vendar sem se obenem bal izgubiti zavest. Begala me je misel, da se bo takoj, ko padem, nabrlo okrog mene polno radovednih ljudi, ki mi bodo iztrgali iz oči skrivnost moje smrti. Toda jaz nisem hotel, da bi oni vedeli, da sem umrl od gladi. Tako strašno sem jih sovražil vse.

Luka je bila velika, vanjo so se zatekale ladje iz vseh strani sveta. Vrsta svinčenostih teles se je grela na soncu vzdolž kamenitega bulvara ob obrežju. Morje in nebo sta imela eno samo barvo in zdelo se je, če si gledal razlitezga sonca. Nad šumom pomešanih ljudskih glasov, ki je krožil v zraku, so škripale brez prestanka težke verige divgal.

Spominjam se, a kakšno jezo sem prisluskoval njihovu žalostnemu škripanju. Zdelo se mi je, da škriplje na ta način delo, blodna zver, ki se hrani z ljudsko krvjo.

Zdaj pa zdaj se mi je storilo temno pred očmi in moral sem se česa oprijeti, da nisem oma-

hnil. Zločinska skušnjava me je postopoma vedla na skrajni konec bulvara. S tihim, nežnim pljuskom so se ob mojih nogah razbivali na dvojne zaspani valovi. Zdelo se mi je, da me kličejo po imenu. Zrl sem vodo, na anežene vence pen, ki so se pletli vzdolž po kamenju, počrnelem od vlage, in v meni je bila ena sama misel: kako mora biti dobro in tiho tudi tam. Nastila in napojila bi me ta sinja voda... Predstavljal sem si, kako bi se njena globočina odprla pred menoj, kako bi zaspal na mehki morski travi.

Toda nisem imel poguma za skok. Prejšnjega dne sem videl, kako so ljudje, podobni rabljem, potegnili iz vode mrtvo truplo. Z velikimi kavli so ga potegnili k sebi v čoln. In jaz, ki sem vse to gledal z bulvara, sem jim grozil s pestmi in sem si grizel ustnice do krvi v brezalnim gnev. Vedel sem, da bi mene potegnili prav tako. Ležal bi potem na kamenju in gneča spoštovanih mornarjev in pridnih delavcev bi gledala na moje mrtvo telo z živno radostjo v očeh, češ: namesto enega izmed nas je pobral glad tegale.

Nisem jim prisvoščil tega radostnega trenutka.

Naenkrat se mi je zasvetil izpod nog nekaj blesteč predmet. Sklonil sem se, da bi ga pobral. Bilo je to neveliko zrcalo v cinastem okvirju. Približal sem ga k očem in zagledal sem svoj obraz v njem. To sem jaz!

sem zakričal obupno in vrget zrakalce ob tlak. Nekaj mimoslovočih se je ozrlo za njim, a vsi so naglo odšli naprej. Gotovo so si mislili, da sem pijan ali pa ne pri zdravi pameti. Jaz pa sem bušil v smeh, da so mi solze zalivali oči. Ko sem se pogledal v zrcalu, sem spoznal, da sem mrljč. Moje oči niso imele več sijaja, pod njimi so mi izstopali modri madeži. Ko sem se s prsti dotaknil obraza, sem čutil, da mi je meso odpada od kosti. Od mene je že vel smrad gnlobe in razpadanja.

Nekdo me je prijel za rame in me sunil močno naprej. Hotel sem se zagnati nanj, toda zadržala me je misel, da sem že mrljč. In šel sem dalje v trdem koraku, ki so mi negibno visele v kolenu, z rokami, ki so mi negibno visele nazdol od telesu. Zdi se mi, da je hteč zbežalo pred menoj otroče, da so konji, ki so vlekli obloženi voz mimo, preplašeni potegnili v stran. Toda mene je navdajala z obudovanjem samo še ena stvar: da še morem iti dalje. Mrljč sem — sem ponavljal v ritmu po taktu korakov — in vendar morem iti dalje. Torej sem nesmrten.

Mrak je že legal nad morje. Na daljnem obzoru so zacvetela iz vode bela jadra ribiških čolnov, ki so se vračali z lova. Bila so podobna črtodejnim rožam. Morje je pričelo šumeti glasneje in naenkrat so v tem šumu zajokali galebi. Pospešil sem korake, da bi ušel njihovim žalostnim krikom. Prišel sem teči. Ne

rečem sam, da si je vse to izmislila, a ne iz lahkomišelnosti, temveč edino le zato, da me pohvali! In sama sebi je verjela, tolažila se z lastnimi besedami, bogme da! Ne obsojam je; ne, tega ne obsojam!... In ko sem prinesel pred šestimi dnevi svojo prvo plačo domov, triindvajset rubljev in štirideset kopejk, me je obkladala z najslajšimi imeni, četudi sva bila sama med seboj, da veste! Kako lep sem bil takrat, kako vzoren mož! V lice me je ušipnila, rekoč: "Ti ribica moja zlata!"

Marmeladov je pomolčal; hotel se je nasmešiti, a naenkrat mu je vzdrtel podbradek. Toda premagal se je; poslušalca pa je ta kréma, razuzdana zunanost, pet noči prespanih v senenih barakah in kupica pred Marmeladovim, pri tem pa ta bolestna ljubezen do žene in rodbine tako zmehčala, da se je skesal, zakaj je prišel.

"Gospod! Cenjeni gospod!" je vzkliknil Marmeladov, ko se je pomiril, "vi se morda vsemu temu smejete, kakor se smejo drugi, in morda vas le nadlegujem s temi neumnostmi in bridkimi podrobnostmi svojega domačega življenja; jaz pa se ne smejem! Samo jaz morem čutiti vse to... In cel ostanek tistega rajskega dne mojega življenja in ves tisti večer sem preživel v letetih sanjah, kako bom uredil vse, kako oblekel otročičke, pomiril ženo in pripeljal svojo edino hčer iz njene sramote nazaj v okrilje rodbine... In še mnogo, mnogo drugega... Saj to se sme, gospod! Takrat pa" — Marmeladov je strepetal, dvignil glavo in srepo pogledal svojega poslušalca — "drugi dan proti večeru pa — zdaj bo ravno pet dni od takrat — sem z lokavo prevaro, kakor tat ponoči, izmaknil Katarini Ivanovni ključ od njene omare, vzel, kar je ostalo od prinesene plače — koliko je bilo, tega več ne vem — in zdaj me pogledajte, tukaj je vse! Pet dni se nisem bil doma, tudi tam so menda že vprašali zame, službe je konec in delavna uniforma leži v beznici ob Egiptovskem mostu; v zameno sem dobil tole obleko — vae je proč!"

Marmeladov se je udaril s pestjo po čelu, vtisnil kobe, zapri oči in se težko oprl z lakotom ob mizo. Čez minuto pa se je njegov obraz izpremenil; z izrazom pozorne lokavosti in smeje nesramnosti je pogledal Razkolnikova in se zasmejati, rekoč:

"Danes pa sem šel prosit Sonjo, naj mi da denarja za pijsko! Hahaha!"

"Ali vam ga je dala?" je kriknil nekdo izmed došlih ljudi od strani in se zagrohotal na vse grlo.

"Glejte tale kozarec: za njen denar je nalt, je rekel Marmeladov, obračaje se izključno le do Razkolnikova. "Trideset kopejk je prinesla s lastnimi rokami, poslednje, kar je imela; sam sem videl... Ničesar ni dejala, le molče me je pogledala. Ne na zemlji, na onem svetu žalujejo tako za ljudmi in jih objokujejo, a ne očita jo jim, ne očita jo!... Trideset kopejk, da. In morda bi jih bila rabila sama? Kako mislite, gospod moj dragi? Zdaj mora biti jako snažna in ta snaga, ta posebna — razumete? — stane denarja! Ali razumete? Pomado moram kupovati — zdaj neveda je ne more — poskropana krila in šolnice, da se vidi nožica, kadar stoji preko mlake! Ali veste, gospod, kaj pomeni ta snaga? In jaz, njen rodni oče, sem jo obral za trideset kopejk, da jih zapijem! In zdaj pijem! In zapil sem jih še! No, komu se bode smilil človek, kakršen sem jaz, a? Ali me zdaj pomilujete, gospodine, ali ne? Govorite, ali se vam smilim ali ne? Hahaha!"

Hotel si je naliti, a ni imel več česa; steklenica je bila prazna.

"Kdo bi se tebe usmilil?" je zaklical krčmar, ki se je zopet vrnil k njima.

Začel se je smeh in celo psovke. Smejali so se in psovali tisti, ki so poslušali in ki niso — ob samem pogledu na uradnika brez službe.

(Dalje prihodnjik.)

vem, odkod se je vzelo vame toliko moči. In bežal sem, hoteč se skriti kar najbolj daleč od nemira luke in šumečega morja. Zdelo se mi je, da tam nekje čakajo name odprti, sveže izkopani grob, samotni kraj, kjer me ne bodo mogli več najti pogledi živih človeških oči.

Naenkrat sem se spotalnil ob kamen in sem padel. Zmahnjalo mi je sapa v prsih. Pred mojimi očmi je vstalo, kakor podoba iz sanj, vse moje življenje. A to še ni bil konec mojega trpljenja. Čez hip se mi je vrnila zavest in dotakneš nihala pri uri — in spet je začelo biti. Nisem imel več toliko moči, da bi se dvignil! Privlekel sem se do obcestnega jarka in se tam usedel pod grmovje.

Vedno gostejši mrak je legal. Solnce je viselo nad morjem, kakor velika ognjena krogla. Široko odprti oči sem gledal vanjo in blek njegov ni več alepil mojih onemoglih zenic. V daljavi so se v zlatodež megli zapada svetilkale strehe hiš in stolpi cerkva. Neizrekljiva tišina je obšla svet, kakor da je zamrl dih zemlje v objemu poslednje ljubezni zahajajočega solca.

In ta tišina je krožila v meni kakor sen. Ničesar več nisem videl pred seboj, samo veliki nebeški prostor in rdeči solnčni madež v njem. Položil sem roko na srce in čutil sem, da bje vedno bolj slabotno. To me je umirilo. Kajti strašno me je že začelo vznemirjati to neprestano, uporno nabijanje srca. Čakal sem, da preneha biti popolnoma.

Bilo mi je dobro. Naenkrat me je predramilo prelepo petje. Zavzet sem se ozrl. Po prazni cesti je šlo mlado dekle. Bila je podobna prikazni. Zdelo se mi je, da veje okrog nje vonj razcvetajočega se španskega bezga in da svetl avreola nad njeno glavo. Se nikoli v življenju nisem bil videl takole lepega dekleta. Šla je zamišljena, zroč v zahajajoče solnce. Spoznal sem, da sanja o svojem dragem.

In začutil sem, da mi srce pričinja spet hitreje biti. Zraven mene je ležal težak, oster kamen. Nežno sem ga ujel v dlan in sem molil za žudeč. In čudež se je zgodil: moje rame so nenadoma zadobilo jekleno moč; s tihim, sovražnim žvižgom je zakrožil kamen po zraku.

Pesemca je utihnila. Izčrpan od napora sem izgubil zavest. "Ko se mi je vrnila, je bila že noč. Velik, rumenkast mesec je svetil na nebu, v daljavi je trepetalo mesto v tisočih lučkah.

Stopil sem po cesti. Dekle je ležalo, oblit s krvjo. Ah, kako lepa je bila še po smrti! Luč mesečine je poljubljala njeno telo. Zdi se mi, da sem jo moral ubiti na mestu. Nisem mogel umakniti pogleda od njenega mrtvega telesa. Z nekakšnim čudnim občutjem radosti in zmagovitosti ponosa, ki mi je napolnjeval dušo, sem zrl v njen mrtvi obraz.

Od zapadne strani je priplulo po nebu dvoje belih oblakov in vel je svež, razkošen veter. Še enkrat, zadnjikrat in za slovo sem pogledal na mrtvo telo dekleta. Nato sem se opotekel dalje po zapuščenih, beli cesti, ki je blestela v mesečni svetlobi kakor reka. Nisem vedel, kam me pripelje ta pot, toda čutil sem, da najdem ob njej gostoljubno streho, kjer mi bodo dali dobri ljudje kruha in vina. In šel sem dalje, pospešujoč korake; kajti o, tako velika je bila v meni želja: živeti!

RAD BI IZVEDEL

za svojega prijatelja, Anton Mauriča, lanako leto sva bila skupaj v Diamondville, Wyo., in potem je on odšel v Butte, Mont., a sedaj ne vem njegovega naslova. Rojake prosim, če kdo ve zanj, da mi to javijo, ako bo pa on sam ta oglaš čital, ga prosim, da se mi prijavi in pošlje njegov naslov.—Jerry Klun, Pinnacle, Colo. (Rout County.)

(Adv.)

NA PRODAJ JASJA ZA VALENJE

Prvo vrstna jasja za valenje od polnočnih temno barvnih "Rock" koki. Prodaj 15 jasc za \$1.50 brez poštne. Te koki imajo rekord da vam sledejo od 300 do 327 jasc na leto. Koki so velike in težejo od 7 do 9 funtov ena, petelini pa 10 do 11 funtov vsak. Naročila in denar pošljite na naslov: Mrs. P. J. Barton, P. O. Madrid, Iowa. (Adv.)

VLOMILEC.

(Angleška zgodba.)

V novo opremljeni spalnici mladih zakoncev Tawny vlada tema. Kar se začuje v nočni tišini prestrašen krik mlade žene.

— Mulliger, dragi možiček, v veži je nekaj zaropotalo. Nekdo je odprl vrata. To so... to so... vlomilci.

— Kako prav! Vpraša mož zaspano. — Beži no, sanja se ti! Saj nimava ničesar, kar bi privabilo vlomilce. To... to vem — zajecija mlada žena, toda vlomilci tega ne vedo. Oh, za boga, Mully... Mully... prebudi se... vidim moža z lučjo.

Mulliger skoči k vratom in zgrabi vlomilca za vrat.

— Čakaj dečko, počakaj malo, Lally, dragica, ne boj se — revolver — tam v predalčku pisalne mize, da — imenitno — drži mi tega gospoda na muhi, da se oblega.

Vlomilec očitno ni mislil na beg, ker se je ustrašil revolverja, ki se je tresel v roki mlade žene. Stal je nepremično kakor vkopan. Ni še minilo 10 minut, že je bil Mulliger oblečen.

— Tako, odvedi ga in naj ga pošteno zapro — je dejala žena svojemu možu.

Oba sta odšla in žena je zaklenila za njima vrata. Na cesti sta se obšla in poljubila.

— Hvala, dragi prijatelj — je dejal mr. Tawny. Ta trik bova pošteno zalila. Pomislil, celih šest mesecev sem se oženjen, pa sem se prvič rešil iz njenih krempljev.

Moderen zakon.

— Ko sem se včeraj vrnil domov, je bilo v predsobi temno kakor v kozjem rogu. Ko so mi odprli, sem mislil, da je sobarica, in poljubil sem jo. Toda bila je moja žena.

— No, in kaj zato? — Žena je dejala: Pozor, moj mož lahko vsak hip pride.

Nuga-Tone ji je odpravil želodčne nered.

Tu je poročilo od Mrs. J. M. Blair, Oklawaha, Fla., katerega naj bi vsakdo čital. Mrs. Blair je stara 54 let in predno je jemala Nuga-Tone, je imela žalosten nered in noben jed ji ni šel. Sedaj uživa vse kar si poželi in tudi lahke prehrane. To je čudovita stvar za ljudi, ki imajo slab želodec in ki naj bi se obravnavali poskusi.

Nuga-Tone delo čudno tudi v slučaju otroških ljudi in moških, pomanjkanje spanja, zaprtja, glavoboli, omotici, in slabiš belost. Ako ste slabega zdravja ali ako imate slabše živce, tedaj bi morali uživati Nuga-Tone in opazili bi v nekaj dneh čudovito izboljšanje. Nuga-Tone lahko kupite v vsaki trgovini s zdravili, in ako ga vaš trgovski sin v slabo, mu rečite naj ga za vas naroči od zalagatelja s zdravili. (Adv.)

FARMA NA PRODAJ.

Proda se 36 akrov obsegačoca farma, lepi vrt, hiša, studenčna voda, dva akra je novo zasajeno sadno drevje in je v sredini slovenske nasebine, blizu pomorske industrije, blizu Exporta, Pa. Zemlja je v lepem kraju in vsa v ravnini in je le eno in pol milje do Exporta in eno miljo do Makala in le miljo in pol do Harrison Cityja in 10 minut hoda do tlakirane ceste, ki vodi v vsa večja mesta. Katerega veseli, naj pride ogledati ali pa pišite na naslov: Ernest Zupančič, R. R. 2, Export, Pa. Poleg je tudi še 41 akrov zemlje, katere je 20 akrov izčiščene in 20 akrov je gozd. (Adv.)

Slovenska narodna podpora jednota izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa glasilo. Torej agitatorični dopisi ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošilja listu Prosveta.

IZVRSTNA PRILIKA

Člani in članice S. N. P. J.

Sedaj lahko dobite

list Prosveta vsak dan za eno leto in knjigo AMERIŠKI SLOVENC, vredno \$5.00 — ako nam pošljete brez odbitka svoto \$5.50.

Ali pa tri knjige: SLOV.-ANGLEŠKA SLOVNICA, vredna \$2.00, ZAKON BIOGENEZIJE, vredna \$1.50, in PATER MALAVENTURA V KABARETU, vredna \$1.50, skupaj vrednost \$5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto \$5.50.

To velja za člane S.N.P.J. za vse stare in nove naročnike. Ne člani plačajo \$7.50.

Lahko dobite pol leta dnevnik Prosveta in skupne vrednosti za \$2.50 knjig, n. pr. JIMMY HIGGINS, ZAKON BIOGENEZIJE, ali pa ZAJEDALCE in HRBTENICO in INFORMATOR ako nam pošljete svoto \$3.90. Nečlani pošljejo \$4.50. Ali pa za \$2.90 pol leta list Prosveta in knjigo JIMMY HIGGINS. Nečlani \$3.50.

To vse velja za stare in nove naročnike. Vsak mora poslati celo svoto brez odbitka. Denar in naročila pošljite na upravništvo na naslov:

PROSVETA, 2667 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Pošljam \$.....

Ime.....

Naslov.....

Država.....

Čl. društva.....

Ta znižana cena knjig Književne Matice SNPJ.

VELJA DO 1. JULJA 1929

Sedaj je prilika, bratje in sestre, da si vsakdo lahko naroči eno ali več knjig po zelo nizki ceni. Knjige so dobre, poučne in morali bi jih imeti v vsaki hiši.

AMERIŠKI SLOVENC — ta knjiga obsega 632 strani in mnogo krasnih zgodovinskih slik, je prijazna za čitanje in vam daje veliko pouka o zgodovini Amerike, ameriških Slovencev in naše S. N. P. Jednote. Knjiga vredna \$5.00 — sedaj.....\$1.50

SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA — izvrstna poučna knjiga za učenje angleščine in raznimi drugimi pojasnili, vredna \$2.00 — sedaj.....50c

ZAKON BIOGENEZIJE — ta knjiga pojasnjuje splošni razvoj in naravne zakone, vsebuje veliko poučnega za vsakega človeka, vredna \$1.50 — sedaj.....50c

PATER MALAVENTURA V KABARETU — povest iz življenja ameriških frančižkanov in doživljaji rojaka, vsebuje precej slik, vredna \$1.50 — sedaj.....50c

ZAJEDALCI — povest in slika skrivnega življenja slovenskih delavcev v Ameriki, vredna \$1.75 — sedaj.....50c

JIMMY HIGGINS — zanimiva in krasna povest, spisal dobroznani pisatelj Upton Sinclair, poslovenil I. Molek, vredna \$1.00 — sedaj.....50c

Odgrajte ta listek, priložite potrebno svoto v pisno in pošljite na Prosveto.

PROSVETA, 2667 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Prišleto vam pošljamo svoto \$..... kot naročilo za sledeče knjige:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....